

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ПОВЕДІНКИ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Д. С. Биковська

У сучасному світі існує безліч думок щодо місця міжособистісних стосунків у життєдіяльності людей. Дослідники в різних галузях психології приділяють особливу увагу вивченню проблеми міжособистісних взаємин у різноманітних сферах життя людини. Практично у всі часи питання взаємовідносин між людьми було актуальною темою та жваво обговорювалося науковим співтовариством. Адже соціальне становлення особистості відбувається саме через її діяльність, взаємодію і спілкування з іншими людьми, у процесі чого набувається як соціальний досвід, так і створюється власна система цінних для особистості міжособистісних і суспільних взаємозв'язків з оточуючим світом.

Метою даної роботи є здійснення теоретичного аналізу, щодо особливостей форм поведінки у міжособистісній взаємодії.

Вивчення міжособистісної взаємодії у психології не є новим, у різні часи вона була предметом вивчення багатьох вчених. Так, С. Ю. Головін, в широкому сенсі розуміння, трактує міжособистісну взаємодію як випадковий чи спланований, приватний чи публічний, довгий чи короткочасний, вербальний чи невербальний особистісний контакт двох чи більше людей, внаслідок чого відбувається взаємна зміна їх поведінки, діяльності, відносин, установок. Якщо говорити про це явище у більш вузькому сенсі, то це система взаємообумовлених індивідуальних дій, пов'язаних циклічною причинною залежністю, при якій поведінка кожного із учасників виступає одночасно і стимулом, і реакцією на поведінку інших [2, с. 74].

На думку В. Н. Куніциної, Н. В. Казарінової, В. М. Погольшиної міжособистісна взаємодія – це взаємні дії учасників спілкування, направлені на співвідношення цілей кожної із сторін і організацію їх досягнення у процесі спілкування. Вони стверджують, що взаємодія між людьми може бути міжособистісною, якщо вона відповідає певним критеріям, а саме: 1) у ній бере участь невелика кількість людей; 2) це безпосередня взаємодія, тобто її учасники знаходяться у просторовій близькості, мають можливість бачити, чути, торкатись один одного, легко здійснюють зворотний зв'язок – це особистісно-орієнтоване спілкування; 3) припускається, що кожний учасник визнає незамінність, унікальність свого партнера, бере до уваги особливості його емоційного стану, самооцінки, особистісних характеристик [1, с. 12].

У питанні міжособистісної взаємодії важливим аспектом є розуміння того, які ж існують форми поведінки у даному виді взаємодії. Говорячи про різноманітні поведінкові форми у міжособистісній взаємодії, найбільшу увагу у соціальних психологів викликають саме деструктивні форми взаємодії, конфліктна взаємодія, взаємодія на основі дружби і любові.

Першою групою є деструктивні форми взаємодії, вони можуть ускладнювати або взагалі руйнувати взаємини. Такими формами є маніпулятивне спілкування, агресивна взаємодія, авторитарний стиль спілкування. Навіть мовчання може бути деструктивним, особливо якщо воно приховує важливу інформацію чи використовується як засіб покарання партнера. Деструктивну взаємодію можуть спричинити особистісні риси людини (наприклад, хитрість, схильність до наклепів, упередженість, стереотипне мислення.). Така людина не обов'язково переслідує якісь особисті вигоди, а діє, піддаючись неусвідомлюваним мотивам самоствердження, суперництва тощо. До феноменів, які підсилюють деструктивну взаємодію, можна віднести агресію, упередження, обман та егоїзм [3].

Наступною групою є конфліктна взаємодія. У процесі взаємодії між її учасниками можуть виникнути часткові суперечності, іноді й антагонізм позицій, що є наслідком розбіжностей їх цінностей, цілей, мотивів. Ускладнення та загострення суперечностей є свідченням міжособистісного конфлікту. Соціальна психологія зосереджується на таких

аспектах, як усвідомлення конфлікту її учасниками; виокремлення соціально-психологічних складових, котрі зумовлюють внутрішню позицію конфлікту – сукупність мотивів, інтересів, цінностей, що спонукають індивіда, групу до участі в розв'язанні суперечностей; з'ясування причин і стадій формування суб'єктивного образу конфліктної ситуації та ін. Слід наголосити, що за одних умов конфлікт може бути результатом відмінності базових цінностей, моральних якостей, особливостей світосприйняття індивідів, за інших – він може виникати, навіть через дріб'язкові причини. У міжособистісному конфлікті послаблюється здатність його учасників до саморегуляції, свідомого самоконтролю, знижується стійкість до стресів і фрустрації, не рідкісними є афективні дії [3].

Наступною важливою групою є взаємодія на рівні дружби і любові. На перших етапах взаємодії, під час первинного контакту (на рівні сприймання), між людьми можуть виникнути специфічні емоційні відносини, котрі визначають привабливість одного індивіда для іншого. Ці відносини називають атракцією [3].

Дружня взаємодія вважається найвищим рівнем кооперації індивідів. Дружба – особлива форма міжособистісної взаємодії, яка характеризується індивідуально-вибірковими стосунками, взаємною прихильністю учасників спілкування, посиленням процесів афіліації, високим рівнем задоволеності міжособистісними контактами, взаємними очікуваннями позитивних почуттів. Суттєвим чинником дружби є безпечне спілкування з іншим на інтимній дистанції, щирість у стосунках, відкритість почуттів, взаємний інтерес до справ іншого, активна взаємодопомога, максимальна відвертість, демонстрація взаєморозуміння, задоволення від взаємин [4].

Говорячи про любов, то саме у цьому прояві набуває найбільшої інтимності міжособистісна взаємодія. Взагалі любов характеризується високим ступенем емоційно-позитивного ставлення до іншої людини, станом сильного потягу до єднання з нею [3].

Підводячи підсумки теоретичного аналізу можна зробити наступні висновки, що у даному питанні ми можемо виділити існуючі різноманітні поведінкові форми у міжособистісній взаємодії, а саме – деструктивні форми взаємодії, конфліктна взаємодія, взаємодія на основі дружби і любові. Усі ці поведінкові форми безпосередньо впливають, як в позитивному так і в негативному ключі, на характер міжособистісної взаємодії. Враховуючи, що одним з найбільш ефективних періодів для становлення різних форм міжособистісної взаємодії є юнацький період, перспективою нашої подальшої роботи вважаємо дослідження гендерних особливостей у виборі стратегій міжособистісної взаємодії у юнацькому віці.

Література

1. Куницяна В. Н. Межличностное общение. *Учебник для вузов*: Питер. 2003. 544 с.
2. Опрошанська Л. В., Рютін В. В. Проблемна міжособистісна взаємодія а оперативно-службовій діяльності військовослужбовців прикордонної служби України. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2011. Вип. 10. С. 70-79.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. К.: Либідь. 2004. 576 с.
4. Татенко В. О. Психологія інтимного життя: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград. 2013. 300 с.

УДК 159.9.742

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ ТИПІВ СЕРІЙНИХ ВБИВЦЬ

К. М. Васюк

Серійні вбивства є одним з найстрашніших і в той же час загадкових для науки видів злочинів. Не дивлячись на досить обширний емпіричний матеріал, і дотепер не зрозумілі остаточно мотиви і чинники даних злочинів, але певну ясність в це питання допомагає внести